

Magyar irodalom a Szovjetunióban

Összesen több mint hatvanmillió példányban jelentek meg magyar könyvek és más kiadványok az utóbbi negyven év alatt a Szovjetunióban — írja a TASSZ szovjet hírügynökség tudósítója a szovjet Állami Kiadói Bizottság adataira hivatkozva. A napokban Mikszáth Kálmán válogatott műveinek gyűjteménye és Kosztolányi Dezső elbeszélései jelentek meg oroszul, a szovjet szépirodalmi könyvkiadó gondozásában.

A magyar irodalom számos alkotását a Szovjetunió nepeinek 34 nyelvére fordították le, s Petőfi Sándor, Móricz Zsigmond, Jókai Mór és Illés Béla műveinek szovjet kiadása meghaladta a milliós példányszámot. Az irodalmi művek mellett

rendszeresen kiadják az MSZMP dokumentumait, magyar politikusok, közéleti személyiségek, tudósok írásait. A szovjet kiadók tovább bővítik együttműködésüket magyar partnereikkel — írja a TASSZ, s a szoros kapcsolatokra példaként hozza fel többek között a szovjet Miszt, a Molodaja Gvargyija, a Politizdat és a Karpati kiadókat.

A szovjet hírügynökség emlékeztet arra, hogy a szeptemberi moszkvai nemzetközi könyvvásáron a szovjet fél 266 export-import megállapodást kötött magyar kiadóvállalatokkal, s 15 megállapodást írtak alá közös kiadványok előkészítésére.

Emlékezés

Ries István ügyvéd, a magyar munkásmozgalom és az állami élet kiemelkedő személyisége, volt igazságügy-miniszter születésének 100. évfordulója alkalmából koszorúzásra ünnepséget rendeztek csütörtökön, a Mező Imre úti temető Munkásmozgalmi Panteonjában. Emléktáblájára a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nevében Cservénka Ferencné, az Országgyűlés alelnöke és Varga Péter, az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának vezetője, a Központi Bizottság tagjai helyezték el a megemlékezés virágait. Az Igazságügyi Minisztérium részéről Borics Gyula államtitkár és Pálmaj Gyula főosztályvezető, az Országos Ügyvédi Tanács képviselőjében Kárpáti László elnök és Szilágyi György elnökhelyettes róttá le kegyeletét. Az emléktáblát megkoszorúzták családjaiknak tagjai is.

Vita a tudomány és gyakorlat kapcsolatáról

Azonos nyelven

A tudomány és gyakorlat kapcsolatáról, amint azt a Délmagyarországi vitaindító, október 26-ii cikke is jelzi, mostanában nagyon sok szó esik.

Attól félek azonban, hogy ebben a nagy érdeklődésben s az erről folyó beszélgetésekben és vitákban *nem azonos nyelven folyik az eszmecsere*. A tudomány kifejezés ugyanis mindenkinek mást jelent, s meg merném kockáztatni, hogy ugyanez érvenyes a gyakorlat kifejezésre is.

Az átlagember számára a tudomány valami elvont, csodálatos fogalom, amelyet élettől elrugaszkodott csodabogár tudósok hoznak létre. Ez talán az egyik végtel. A másik végtel az a nézet képviselői, amely az államkasszából a tudomány címszó alatt kiadott (kutatás és fejlesztés vagy K+F) évi körülbelül 25 milliárd forintot látja, s megkérdezi, hogy hol ennak a népgazdasági eredménye. A gyakorlat kifejezés értelmezése látszólag egyszerűbb, de a tudomány és gyakorlat vonatkozásában mindenképpen a hasznos, rendszerint gazdasági termelők munkára értődik a gyakorlaton.

A „tudomány és gyakorlat” kifejezés tehát azt hiszem, *nem a két szó szűkebb értelmén keresztül jelent valamit, hanem együttesen, mint egy jelszó*, s nyíltan vagy rejtetten azt mondja, hogy a tudományos ismereteket létrehozó kutatásoknak gyakorlati hasznót kell eredményezniük.

A „tudomány és gyakorlat kapcsolata” jelszóban a „kapcsolat” fogalom megint csak egyértelmű, s különösen a gazdasági vezetés úgy fogja fel, hogy a tudományt segíteni kell a gyakorlatot és a termelést. Azt hiszem, ez a szemléletmód a dolgok nagyfokú leegyszerűsítésének a következménye, és amennyire igaz általánosságban, annyira bonyolulttá válik, amikor a mindennapi életben meg akarjuk valósítani. A mindennapi életben ugyanis *nincsen „tudomány” és nincsen „gyakorlat”, nincs ezek kapcsolata, hanem tevékeny emberek vannak, akik végzik mindennapi feladataikat*.

A fejlett ipari országokban a kutatómunka során keletkező eredményeket a valószínűleg gyakorlati üzletében nagyon figyel, s igyekszik minél gyorsabban minél többet a megszülető eredményekből hasznosítani. Ez a személyes érdeke. Senki nem kéri számon a kutatótól, hogy hogyan segíti a gyakorlatot, éppen fordítva, az ipar vezetői érdeküknek érzik, hogy a kutatómunkát támogassák.

Nálunk — sajnos — nagyon kevés gyakorlati vezető tartja a szemét a kutatókon. Aki ezt teszi is, annak sincs pénze, hogy kockáztasson originalisan új eredmények felhasználása révén. A politikai, gazdaságpolitikai, tudománypolitikai, vezetés elsősorban a kutatóktól várja el, hogy megmondják, meg mernék-e eredményeik átadását, s ha nem sikerül, elsősorban rajtuk kéri számon a „kutatásra elfecselet” pénzt.

Ebből a helyzetből többféle kiút lehetséges: a magam részéről most csak *kétféle megoldást emelek ki*. Az egyik lehetőség az, hogy a kutatómunkát végző intézmények mellett vagy azokon belül olyan egységeket szervezünk, amelyek feladata a kapcsolat kiépítése, ill. az eredmények gyakorlatba történő átvitele. Ha ezek az egységek benne élnek egy

kutatóintézetben vagy kutatóhely légrékében, de elsőleges feladatuk mégis a kapcsolatteremtés a termelő szektorban dolgozókkal, akkor elvárható tőlük, hogy ezt a feladatot, amiért létrehozták őket, teljesítsék. A másik lehetőségint arra lenne szükség, hogy a termelő egységek vezetőit és dolgozóit érdekelte tegyék az új eredmények átvállalásában és bevezetésében. Vagy legalábbis felkeltsük az érdeklődésüket ez irányban.

A magunk részéről az MTA Szegedi Biológiai Központjában megszerveztünk egy vállalkozást, amely eredményeinket a gyakorlat számára igyekszik majd elfogadhatóvá és érdekessé tenni. Örömmel tapasztaljuk, hogy a dél-alföldi régió három megyéjének politikai és gazdaságpolitikai vezetői — a Szegedi Akadémiai Bizottsággal együttműködve — igyekszik a gazdasági vezetők érdeklődését a tudomány eredményei iránt felkelteni, s ösztönözni őket arra, hogy az eredmények hasznosításával foglalkozzanak. A magunk részéről ez utóbbi vállalkozás sikere érdekében is minden tőlünk telhetőt megteszünk.

Alföldi Lajos
akadémikus,
az MTA Szegedi
Biológiai Központjának
főigazgatója

Emlékkönyv Inczefi Géza tisztelésére

Inczefi Géza (1906—1974) Erdélyben született, de 1936-ban a szegedi egyetemen szerzett magyar-német szakos tanári oklevelet, és Szegeden, Budapesten, Makón, Naszódon, majd a főiskolai tanárképzés után ismét Szegeden tanított. 1953-ban került a tanárképző főiskolára, s nyugdíjazásáig, 1974-ig ott tanított. Doktori értekezését *Abafája és vidékének nyelvjárása* (1938) címmel írta, de főiskolai éveitől a földrajzi nevek kutatására, és tudományában a legkiválóbb szakértővé vált. Szakfolyóiratokban és a főiskola évkönyveiben megjelent tanulmányain kívül főként két terjedelmesebb dolgozata jelentős: *Szeged környékének földrajzi nevei* (1960) és *Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata* (1970). Ez utóbbi voltaképpen Makón és környékének névanyagát dolgozza föl, fontos általánosításokat, névelletani tanulságokat és tipológiát (osztályozást) vonva el a névanyag vizsgálatából.

Halálának tizedik évfordulója alkalmából tavaly április 13-án és 14-én tudományos emlékülést tartottak a főiskolán. Az előadások anyaga jelent most meg Békési Imre szerkesztésében *Név és névkutatás* címmel, a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai című sorozat 170. köteteként.

Az ülésszak és a kötet három nagy tárgykörben foglalkozott a névtudomány időszerű kérdéseivel. Az első

részben a helynevekkel, a másodikban a személynevekkel, a harmadikkban az egyéb (történelem, patronusnevek, irodalmi névadás) nevekkel kapcsolatban fejtették ki nézetüket az előadók, köztük szegediek is. Kristó Gyula néhány helynevről (Pécs, Ablánc, Nyitra stb.) alapján valószínűsíti, hogy a Kárpát-medence névanyagában honfoglalás előtti földrajzi nevek is vannak.

Nyíri Antal, Inczefi Géza tanártársa a Baross Gábor gyakorló gimnáziumban és a főiskolán, fölvezetja barátjának, munkatársának életpályáját, és jellemzi a földrajz névtudományban elért teljesítményét, a névtudományt gazdagító eredményeit. A függelékben pedig Nagy L. János Inczefi szakirodalmi munkásságának 51 tételből álló bibliográfiáját nyújtja. Hiányzik belőle *A Szeged környéki határnevekben élő személynevek néhány tanulsága* címmel megjelent posztumusz írása (Somogyi-könyvtár, Műhely 1974/3). S érdemes lett volna fölvenni, hogy a *Szeged környékének földrajzi nevei*-hez összeállította a használatát megkönnyítő mutatót is (ugyanott 1971/2).

A kötet közli Szendrei Jánosnak, a főiskola főigazgatójának, Inczefi hajdani maki tanítványának személyes emlékekkel hitelesített megnyitóját és R. Molnár Emma főigazgató-helyettes zárszavát.

P. L.

Tanácskozás a műszaki fejlesztésről

A műszaki fejlesztéssel kapcsolatos időszerű kérdésekről kétnapos országos tanácskozás kezdődött csütörtökön Pécsen. A Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság Baranya megyei szervezetének meghívására a hazai vállalatok kétszáz vezető szakembere érkezett a mecsekaljai városba, hogy

eszmecsere folytasson a következő öt év vállalati műszaki fejlesztési feladatiról az Országos Tervezési Pénzügyminisztérium, a Szegedi Tudományi és Vezetési Tudományos Társaság Baranya megyei szervezetének meghívására a hazai vállalatok kétszáz vezető szakembere érkezett a mecsekaljai városba, hogy

Ideák és forintok

avagy: az ismeretterjesztés kényszerpályán?

A TIT szegedi szervezete — a Bartók művelődési központtal és az úttörőházzal együttműködve — az idén is megszervezte a természettudományi hét elnevezésű ismeretterjesztő eseménysorozatot. A héten megrendezett kiállítások, előadások, anketók, lezáróprogramok-bemutatók sokféle tájékoztató lehetőséget kínáltak. A fő téma természet- és környezetvédelem volt; s talán abból a megfontolásból, hogy mindenféle szokás a gyerekkorban alakul, ha alakul, elsősorban az iskolás korúak figyelmét igyekeztek fölkelteni a szervezők a központi téma különféle kérdéseiről. A hét több rendezvényén szerepelt, előadásokat tartott Juhász Árpád, a budapesti TIT-stúdió vezetője. A természettudományi ismeretterjesztés néhány kérdésére kértünk válaszokat tőle.

— Hosszú ideje foglalkozik természettudományokkal és a tudományok eredményeinek széles körű terjesztésével. Megítélése szerint melyek a legfőbb jellemzők az ismeretterjesztés mai helyzetének?

— Azt hiszem, okkal elégedetlenkedünk. A természettudományos ismeretterjesztés manapság kényszerpályán halad. Véleményem szerint majdnem teljesen egyoldalúan a praktikumot célozza, s ennek egyelőre több hátrányát látom, mint előnyét. Míg korábban, anyagát megfontólásból, viszonylag függetlenül, előnyt élveztek az ismeretterjesztésben az ideáink szerint való művelődési célok, most, nyilván gazdasági bajaink következményeként, hódít a haszonszél. Pénzt kell keresni! S ha az általános műveltséget célozzuk meg, olyan tudást akarunk adni, amely az emberi minőséget emeli, s talán rögtön, közvetlenül nem, csak hosszabb távon látni a hasznát — akkor bizony először meg kell keresni az erre való forinztokat.

— Úgy tetszik, félni lehet attól, hogy miközben a pénzért és a közvetlen gyakorlati hasznot hajszoljuk, a sokoldalú műveltség igényét már csak deklarálni tudjuk. Vagy látszanak reálisan megvalósítható, egyúttal az ideáinkat szolgáló célok a természettudományos ismeretterjesztésben?

— Mindenképpen módokat kell találni arra, hogy a természettudományos, műszaki és technikai kulturális színvonalat emeljük. Az ismeretterjesztésnek ebben nagy szerepe lehet. A TIT-en belül a természettudományos ismeretterjesztésnek vissza kell nyernie korábbi rangját, hiszen amióta ezt a régi súlyát, pozícióját elvesztette, azóta sem karolta föl semmilyen más szervezet a természettudományi terület fejlesztésének ügyét. Véleményem szerint az iskolákban, a gyerekek között lenne sok teendőnk. Közismert, milyen hosszú idő, amíg új tudományos eredmények a tananyagban is

szerepelhetnek, s az is, hogy a megtanulandó ismeretmennyiséget nem lehet a végtelenségig bővíteni. Am a leghetesebb gyerekek affinitása az újhoz nagyon erős, érdeklődésüket — a tananyagkorlátok és más okok miatt — az iskola nem tudja kielégíteni. A TIT-nek tehát lenne dolga. Ezért is tartom szerencsésnek, hogy a szegedi természettudományi hétben ilyen irányban próbálkozik a helyi szervezet. Különösen fontos, hogy éppen a környezetvédelem terén, amelynek amúgy nincs meg a kellő rangja általában az ismeretterjesztésben.

— A közművelődés hagyományos intézményeiben is visszazsorzott az ismeretterjesztés. Kinek van ma ideje arra, hogy beüljön és meghallgasson bármilyen érdekes témájú előadást? Csak azért, hogy az illető témában is valamelyest tájékozott legyen?

— A művelődési házakban csakis közösségekre épülhet az ismeretterjesztés. Az azonos érdeklődésű, valamiképp érte, valamivel szennyedélyesen foglalkozó, s e célból demokratikus közösséget alkotó kiscsoportokra. Majdnem mindegy, hogy akvaristákról, macskabarátokról, hajómodellezőkről vagy számítógépipítőkről van szó. Ha a megfelelő intézmények és szervezetek ezeket az azonos „mániákkal” megáldott — megvert csoportokat megfelelően fölkarolják, segítik, előbb-utóbb nem zárólag a halak, a számítógépek, vagy a macskák fogják érdekelni őket. Távol a világuk, egyszerre többféle tudásra lesznek nyitottak, ráadásul baráti körökbe és a demokrácia iskoláivá váló csoportjaikká. Hiszen vezető választanak maguk közül, terveznek, önállóan gazdálkodnak. Az *öntevelők művelődési csoportok*: az ismeretterjesztés legfőbb területei és alanyai — lehetnének.

— A mi közművelődési életünkben még bejáratlan ez az út. A spontán művelődési egyesületek ügyeibe, létbe

gyakran ügyetlenül, mechanikusan avatkoznak be a hagyományos intézmények. És jobban szeretnek mesterségesen létrehozni csoportokat, amelyek persze előbb-utóbb föl bomlanak.

— Sokszor így van, de már biztató jelek is látszanak. A TIT és a művelődési házak okos segítségével életképes közösségek is funkcionálnak, amelyekben az azonos érdeklődés összetartó ereje még a társadalmi rétegek és a különböző generációk közötti differenciáknál, elválasztó erőknél is nagyobb. Tudomásul kell vennünk azt is, hogy az ilyen csoportok létrehozásához elengedhetetlen a megfelelő szervező, vezető, irányító; egy-egy megszállott, már-már művészi szervezőkészségű ember. Akik, mint ilyenek, nehezen tűrik a korlátokat, a szűkre szabott lehetőségeket, ezért, úgymond, sok baj van velük. Am föltétlenül megtanulandó: hagyni kell őket dolgozni.

Sulyok Erzsébet

A KIOSZ küldöttgyűlése

Új alapszabály

Rendkívüli küldöttgyűlést tartott csütörtökön — az Építők Szakszervezetének székházában — a Kisiparosok Országos Szervezete. Megvitatták az országos választmány által előterjesztett új alapszabály-tervezetet, amelynek leglényegesebb új vonása, hogy a gazdasági munkaközösségek érdekvédelmi szervelete, érdekvédelme ezen a Kiosz feladata lesz. E munkaközösségek a jövőben tagdíjfizetés ellenében általános érdekvédelemet és érdekvédelmet kapnak, a gmk-tagok jogai és kötelezettségei a kisiparosokéval lesznek azonosak.

Az új alapszabály keretjelleget, tehát tágabb terület ad a tagsági igények és szakmai sajátosságok érvényesítésének, ugyanakkor jobban meghatározza az alapszervezetek jogkörét és hatáskörét. Ugyancsak új vonása az alapszabálynak, hogy a megyei szervezetek jogi személyé válnak, ezzel nő önállóságuk, a korábbiaknál erőteljesebben képviselhetik a tagság érdekeit, és szakmai tagozatok, szakosztályok alakításával jobban érvényre juttathatják a szakmai sajátosságokat.

Az országos küldöttgyűlés az alapszabályt elfogadta, és az a törvényességi felügyeletet gyakorló ipari miniszter jóváhagyása után december 1-jén lép hatályba.

Az ülésen felszólt Cseh József ipari miniszterhelyettes, aki hangsúlyozta, hogy a készülő hetedik ötéves terv az ipari fejlesztési programok szerves végrehajtásában a kisipari tevékenységgel is számol. Főleg a kisiparosok szolgáltatásaira és háttérpiari tevékenységére számít az ediginél nagyobb mértékben az ország. Továbbra is meghatározó lesz a kisipari tevékenység az építőipari szolgáltatásoknál. Tovább növekszik az igény a kisipari munka iránt a gépjárműjavításban, a textil- és bőrruházati cikkek javításában, a fodrász és kozmetikai szolgáltatásokban. A kisipar azonban csak úgy tud eleget tenni feladatainak, ha a hagyományos működési formák mellett tovább bővíti az új típusú szervezeti formák — szolgáltatóházak, műhelysorok, munkafelvételiek, munkaszervező irodák — hálózatait (MTI)